Dvikalbystė

Dvikalbystė dažniausiai atsiranda tokioje aplinkoje, kurioje kalbantys asmenys, šeimos nariai bendrauja dviem kalbom. Žodžių žodyne, dvikalbystę apibūdina, kaip dviejų kalbų vartojimą įprastiniam nuolatiniam bendravimui.

Dvikalbystės problema nėra paprasta, kaip mums atrodo, tai ne tik tautinių mažumų ar mišrių šeimų, bet ir daugumos reikalas. Šiandieninė realybė: šeimoje vaikas kalba viena kalba, o vaikų darželyje ugdomas ir bendrauja kita. Tai tampa dvikalbystės bei ją lydinčių problemų priežastimi ir rodo, kad būtina atkreipti dėmesį į dvikalbystės bei kitakalbių vaikų ugdymo problemas.

Dauguma vaikų jau ikimokykliniame amžiuje gali laisvai išmokti dvi kalbas, bet pasiekti aukštą kalbos mokėjimo lygį, integruotis į dvi kultūras – užtrunka daug ilgiau. Todėl labai svarbu, kad kuo didesni panašumai būtų tarp kalbų (žodžių reikšmių vartojimas, tarimas, gramatika, kalbos etiketas).

Kaip rašo „ABC Science“, nuolat kalbančių dviem kalbomis žmonių smegenys tais atvejais, kai siekiama išsikelto tikslo, veikia geriau. Ellena Bialystok iš Yorko universiteto Toronte teigia, kad dvikalbiams būdingas nuoseklesnis elgesys, jiems lengviau nenukrypti nuo išsikelto tikslo ir atmesti nesvarbią informaciją. Jie lengviau nei vienkalbiai gali atlikti kelias užduotis vienu metu – pavyzdžiui, vairuoti ir tuo pat metu kalbėti telefonu. Tačiau geresnė už užduočių vykdymą atsakingos smegenų dalies veikla turi savo kainą. Pavyzdžiui, dvikalbiai dažniau pamiršta žodžius arba jiems prireikia keleto sekundžių daugiau, kol jie parenka tinkamą žodį. Taip pat dvikalbių vaikų žodynas paprastai yra siauresnis nei tų vaikų, kurie kalba tik viena kalba. Nors dvikalbiams kelias užduotis vienu metu atlikti yra lengviau, jie dažniau „užsikerta" kalbėdami ir pamiršta žodžius. Galima pasakyti, kad dvikalbių vaikų lietuvių kalbos žodynas yra gana skurdus ir tematiškai labai ribotas. Vaikai mažai žino kasdieninės aplinkos, buities žodžių (baldų, medžių, grybų, naminių gyvulių, drabužių, profesijų ir pan.). Dažnai tuos pavadinimus keičia kitais, artimais pagal reikšmę, buvimo vietą, vykdomą funkciją ar išorinį panašumą. Vaikas pasakodamas dažnai praleidžia veiksnį, nurodydamas vietą sako „ten“, apibūdindamas daiktą, pasitenkina žodžiu „toks, tas, šitas“, pritrūkęs žodžių, pirštu parodo daiktą ar paveikslėlį, daro ilgas pauzes, mintyse ieško tinkamo žodžio. Dėl kalbos padargų nepaklusnumo vaikai sunkiau artikuliuoja garsus, iškraipo kai kurių garsų tarimą, nuolat vienus garsus keičia kitais, lengvesniais.

Pedagogai, ugdantys kitakalbius, dvikalbius vaikus, turėtų daug dėmesio skirti jų taisyklingos tarties, ypač balsių ir dvibalsių formavimui, foneminės klausos lavinimui – gebėjimui skirti iš klausos ne tik skardžiuosius - dusliuosius priebalsius, bet ir ilguosius bei trumpuosius balsius, balsius ir dvibalsius, nustatyti jų vietą žodyje. Kartu būtina formuoti taisyklingą gramatinį kalbos pagrindą, ugdyti sakytinę ir rašytinę kalbą, plėsti žodyną, tikslinti žodžių reikšmę, pratinti juos vartoti kalboje, tobulinti bendravimo įgūdžius. Tai turėtų būti atliekama nuolat, sistemingai, nuosekliai, ne tik tam skirtų pratybų, bet ir kitos veiklos metu.

Straipsnis paruoštas remiantis www.atgimimas.lt, www.zodynas.lt medžiaga.

Inga komžienė
Panevėžio „Vyturio“ progimnazijos
specialioji pedagogė, logopedė